

ویژه کارکنان شهرداری‌ها، دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی شهر و روستا

➤ شهر هوشمند

در جهان کنونی سرعت تغییرات در حوزه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیست محیطی و فناوری به حدی شتابان است که در محیط پیرامون و سبک زندگی همه افراد، تاثیرات عمیقی گذارده است. این تغییرات در کنار نیازهای گسترده و رو به تزاید شهروندان در زمینه‌هایی همچون؛ حمل و نقل روان و پاک، فضای سبز گسترده، فضاهای شهری مطلوب، بهداشت مناسب محیط شهری، ایمنی و ... از یک سو و مسایل، مشکلات، چالشها و فرصت‌های باقیمانده از قبل در شهرها از سوی دیگر، صاحب نظران را بر آن داشته که رویکردهای جدیدی را در مواجهه با آنها به مدیران و دست اندرکاران مدیریت و برنامه ریزی شهری پیشنهاد نمایند. از جمله این رویکردها میتوان به شهرهای پایدار، شهرهای هوشمند، شهرهای دانش بنیان، شهرهای خلاق، شهرهای تاب آور، شهرهای دوستدار محیط زیست و مواردی از این قبیل اشاره نمود که متاثر از مبانی فکری و اندیشه‌ای ایده پردازان و صاحب نظران، در مواجهه با نیازهای جدید، تبیین و عملیاتی شده اند. از اصلی ترین بازیگران در تحقق رویکردهای جدید در شهرها، مدیران و کارشناسان مدیریت شهری هستند. چرا که نیروی انسانی توانمند و کارآمد، اصلی ترین سرمایه هر دستگاه و سازمان است و در واقع این سرمایه انسانی با مجموعه‌ای از دانش‌ها و مهارت‌ها است که میتواند در پیشبرد اهداف هر سازمان نقش اساسی داشته باشد.

* دامنه هوشمندی شهر؛

کارکرد مناسب هوشمندی در هر شهر و جامعه‌ای با توجه به توان اقتصادی و زیرساخت‌های آن، متغیر است. درجات هوشمندی یک شهر بسیار گسترده است از کارکرد یک سیستم پیام کوتاه تا فناوری‌های پیشرفته اینترنت اشیا و فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات که می‌تواند امکانات بسیار کارآمدی را در ساختار حکمروایی جوامع ایجاد کند؛ بنابراین راهکارهای شهر هوشمند طیف وسیعی از اقدامات را در بر می‌گیرد که متناسب با توانمندی‌های جامعه محلی، هوشمندانه ترین راه حل را می‌توان برگزید.

* دلیل رونق شهرهوشمند در مباحث شهرسازی امروز؛

برای درک اهمیت شهر هوشمند باید قبل از هر چیز به اهمیت شهرها در آینده جوامع بشری توجه کرد. طبق آمار جهانی تا سال ۲۰۵۰، ۸۰ درصد از جمعیت جهان در شهرها زندگی می‌کنند. زندگی شهرنشینی نقش مهمی در توسعه و تولید سرمایه‌های انسانی، فرهنگی، اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی جوامع دارد. این تراکم حضور در شهرها منجر به مصرف منابع در دسترس، تولید زباله، جذب سرمایه و افزایش نیاز به خدمات شده است. در چنین شرایطی همانند ابتدای قرن نوزدهم که ظهور شهرهای صنعتی مسائلی همچون بهداشت، مسکن و... را برای شهرها رقم زد؛ امروزه عصر دانش و فناوری اطلاعات و ارتباطات، شرایطی را فراهم کرده است که با استفاده از آن می‌توان مسئله جابه جایی‌های شهر، استفاده از منابع انرژی، دسترسی به عدالت شهری و... را پاسخ داد. دنیاگیری ویروس کرونا در سال ۲۰۲۰، شهرها را با چالش‌های تازه‌ای برای دسترسی به خدمات از راه دور، بانکداری هوشمند و استفاده از سرویس‌های هوشمندانه تر بهداشتی و درمانی مواجه کرده است. ملاحظاتی که عرصه‌های جدیدی را برای مقابله با بلاهای طبیعی و انسانی در شرایط بحران رقم می‌زند.

* مسائل شهرسازی شهرهای ایران و امکانات شهرهوشمند؛

بخشی از مسائل شهرهای امروزی در کشور ما همگام با شهرهای جهانی است و یکی از چالش‌های شهرسازی کشورهای درحال توسعه، برابری در دسترسی به منابع یکسان است و موضوعاتی همچون فقر و حاشیه نشینی از موانع دستیابی به زیرساخت‌های شهرهوشمند تلقی می‌شود با این وجود بسیاری از راهکارها می‌تواند متناسب با توان همگان در دستیابی به خدمات در نظر گرفته شود. از سوی دیگر در چنین موقعیتی توسعه زیرساخت‌ها هم می‌تواند متناسب با ایده‌های شهرهوشمند همگام شود.

* تعاریف شهرهوشمند؛

ایده‌ی شهرسازی هوشمند اولین بار به عنوان راهبرد توسعه در دهه ۹۰ در شهرهای آسیا-اقیانوسیه جایی که فناوری اطلاعات و ارتباطات نقش مهمی دارد، مطرح شد. امروزه **دو مدل توسعه از شهرهای هوشمند متداول است:** مدل اول بیشتر رویکرد فناورانه دارد و از بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات ارتقاء یافته است که بر پایه‌ی آن خدمات و فرآیندهای شهری کارآمدتر و اثرگذارتر می‌شود. در این مدل،

انبوه داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از تحلیل‌های قدرتمند به اطلاعات شهری ارزشمند تبدیل می‌شود و مدیریت شهری را بهبود می‌دهد؛ در این تعریف شهر هوشمند می‌تواند معادل صنعت هوشمندسازی و شهر دیجیتال در نظر گرفته شود. در مدل دوم، رویکرد جامع نگر دیگری وجود دارد که تعادلی بین عوامل اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی، انسانی، فرهنگی و فناورانه ایجاد می‌کند که موضوع تحقیقات دانشگاهی در پاسخ به چالش‌های جدید شهرها نظیر تغییرات اقلیمی، توسعه‌های اقتصادی، کارآمدی استفاده از منابع و... است.

✓ تمیز دادن مفاهیم مشابه شهر هوشمند:

یکی از گام‌های مؤثر در تعریف مفهوم شهر هوشمند، تمیز دادن آن با سایر مفاهیم مشابه و پرکاربرد است. هوشمندسازی شهری چه تفاوتی با شهر پایدار خواهد داشت و شهر دیجیتال چه تمایزی با آن دارد. این شناخت در بخش نظری و عملی کمک می‌کند تا تعریف دقیقی از شهر آرمانی دوران جدید داشته باشیم. برای مثال شهر دیجیتال و هوشمند در چهار حیطه زمین، زیرساخت، مردم و حکمروایی باهم متفاوت‌اند. زمین در شهر هوشمند ابعاد متفاوت کالبدی دارد در حالی که در شهر دیجیتال مشخصاً فضای مجازی است. شهر هوشمند انواع زیرساخت‌ها را شامل می‌شود اما در شهر دیجیتال زیرساخت‌ها تنها در حیطه‌ی فناوری اطلاعات و ارتباطات است. مردم در شهر هوشمند بیانگر همه گروه‌ها و اقشار هستند اما در شهر دیجیتال گروه هدف تنها مردمانی هستند که از خدمات ICT استفاده می‌کنند. حکمروایی هوشمند در سطوح مختلف محلی، مرکزی و مؤسسات ملی خواهد بود که در شهر دیجیتال تنها به دنبال دولت الکترونیک و حکمروایی الکترونیک در جهت منافع عمومی محدود است.

به نقل از گزارش مطالعاتی برنامه جهانی (ارزیابی ابتکارات شهرهای هوشمند در ناحیه مدیترانه):

شهرهای با محوریت عوامل انسانی	
شهر خلاق	خلق شرایط مناسب برای طبقه خلاق نوظهور
شهر انسانی	شهری با فرصت‌های چندگانه برای شکوفایی توان انسانی و هدایت زندگی خلاق
شهر یادگیری	شهر فعال در زمینه‌ی ساخت اطلاعات ماهرانه‌ی اقتصادی نیروی کار
شهر دانش	شهری که در جهت تشویق و پرورش دانش است
شهرهای با محوریت عوامل فناوری	
شهر اطلاعات	شهری در محیط دیجیتال که سعی در جمع‌آوری اطلاعات جوامع محلی و ارائه آن به عموم مردم از طریق پرتال‌های وب دارد.
شهر دیجیتال	اجتماعی با زیرساخت ارتباطی با پهنای باند بالا
شهر مجازی	شهری که عملکرد آن در دنیای سایبری است.
شهر هیبریدی	واقعیتی با ساکنان حقیقی و موجودیت کالبدی که موازی با هم‌تاهای مجازی آن موجودات و مردم هستند.
شهر فراگستر	شهر دیجیتال توسعه یافته که به لحاظ فراگیری و دسترسی به زیرساخت‌ها همه گیر است.
شهرهای با محوریت عوامل زیست محیطی	
شهر سبز	شهری سازگار زیست محیطی، کنترل کننده بیماری‌ها، کاهش دهنده خطرات شیمیایی و فیزیکی، خلق محیطی باکیفیت برای همگان، کاهنده هزینه‌های زیست محیطی برای مناطق خارج شهر، مصرف پایدار انرژی
اکو شهر	شهری که با طبیعت در تعادل است
تاب آوری شهری	خاصیت اصلی اش ظرفیت جذب یا مقاومت در برابر خطر از طریق تاب آوری یا انطباق با آن است که آن را قادر می‌سازد تا عملکردهای اصلی و ساختارش را در بحران حفظ نماید یا خود را پس از واقعه ترمیم کند.

جدول ۱: بررسی مفاهیم شهری مرتبط با شهر هوشمند

